

van den Utrechtschen hoogleeraar GRAEVIUS als kern van een nieuwe boekerij.

De naam HELMHOLTZ ligt ons nog te versch in het geheugen om op zijn beteekenis in te gaan.

Naast de talrijke professorale biographieën, de meeste voorzien van afbeeldingen, bevat dit boek ook een overzicht van het academisch leven met de talrijke statutenveranderingen, de geschiedenis van de gebouwen en alles wat tot een hoogeschool in betrekking staat. Voor de geschiedenis van het geneeskundig hooger onderwijs is het een welkome aanwinst.

F. M. G. DE FEYFER.

HERMANN BOERHAAVE's *Brieje an JOHANN BAPT. BASSAND in Wien*. Ausgewählt und eingeleitet von ERNST DARMSTAEDTER. Mit Bild und Brieffaksimile. München MCMXXVII. Verlag der Münchner Drucke. Prijs: 3 mark.

JEAN BAPTISTE BASSAND, leerling en vriend van BOERHAAVE werd in 1680 te Baume-les Dames (Franche-Comté) geboren. Aanvankelijk chirurg, hij leerde het vak te Besançon, ging hij later naar Parijs en Napels, promoveerde te Salerno en ging in 1706 naar Leiden, waar een hechte vriendschapsband met BOERHAAVE ontstond, die aanleiding gaf tot een trouwe briefwisseling, die 26 jaar duurde en eindigde met BOERHAAVE's dood. Hij zelf stierf vier jaren later na een succesvollen loopbaan als hofarts te Weenen. De brieven van BASSAND aan BOERHAAVE zijn helaas verloren gegaan. BOERHAAVE's brieven evenwel bleven bewaard en bevinden zich als Cod. Vindob. II.169 in de nationale bibliotheek te Weenen. De 94 brieven werden in 1778 te Weenen uitgegeven, terwijl in 1781 een Duitse vertaling door JOHANNES NUSCH verscheen. Zij waren in dien tijd nog zoo actueel, dat PETRUS CAMPER er eenige van overschreef. (Over dysenteria castrensis en auditus gravis). - Uit deze brieven vol van hoffelijkheid, blijkt wel, dat BOERHAAVE de algemeene vraagbaak was, want de meeste zijn antwoorden op ziektekundige vragen. ERNST DARMSTAEDTER heeft uit het groote briefmateriaal de meest teekenende gekozen en deze in de Duitse vertaling van NUSCH laten drukken. Men leert er een anderen BOERHAAVE uit kennen, dan den grooten officieelen geleerde. Hoe gemoedelijk staat deze man in zijn brieven tegenover zijn kunst! Wie had van hem kunnen gelooven, dat hij een arcanum aannam en in de meening verkeerde, het arcanum van PARACELsus en HELMONT gevonden te hebben. Wanneer BASSAND hem vraagt om een middel tegen doofheid geeft hij denzelfden raad als een heden-daagsch kwakzalver te Wijk bij Duurstede, n.l. den gehoorgang te vullen met het haar van het scrotum van een bok. Hoe leeft hij nog in den ban van de aloude astrologie, wanneer hij bij het innemen zijner geneesmiddelen den stand der maan in acht neemt! Maar aan den anderen kant, hoe worden wij aan onzen tijd herinnert, wanneer hij zegt, dat de derdedaagsche koorts het beste middel is tegen podraga en de hypochondrie. „O möchten doch die Sterblichen der sehr alten Beobachtung eingedenk seyn, welche zeiget,

dass die Fieber Triebe und Versuche der menschlichen Natur seyen, derer sie sich bedienet im Körper verborgen liegende Uebel zu vertreiben; und dass sie derowegen niemat mit Gewalt zu unterdrücken, sondern nur zu mässigen und durch eine weise Einrichtung zu dem von der Natur bestimmten Gebrauch hinzu zuleiten seyen".

Plaatsruimte verbiedt mij verder op deze brieven in te gaan. Het valt alleen te betreuren, dat de uitgever zich zóó beperken moest. Hoe gaarne hadden wij een grooter aantal brieven voor ons gehad, want er is nauwelijks een boeiender lectuur denkbaar.

Aan het boekje is een uitvoerige inleiding, het bekende portret door WANDELAAR en de facsimile van een brief toegevoegd. Het is op voortreffelijke wijze uitgegeven en de lezing ten zeerste waard.

F. M. G. DE FEYFER.

FEUILLETON.

DE DOKTER OP HET OPERATOONEEL.

III.

Alvorens wederom met de bespreking van eenige opera's te beginnen, zou ik gaarne enkele opmerkingen maken. Zoo heb ik een brief van een collega ontvangen, die mij verweet dr. BARTOLO uit Figaro's Hochzeit van MOZART niet genoemd te hebben. Ik schijn dus uitdrukkelijk te moeten vermelden, dat „dokter” in deze opstellen „geneeskundige” beteekent. Immers dr. BARTOLO is een „doctor juris” en daarover schrijf ik niet.

Veel erger heeft het de muzikredacteur van het *Vaderland* gemaakt. Deze schreef in zijn courant van 3 October 1927, dat ik eraan moest denken, dat ook in de opera's „Médecin malgré lui” en „Traviata” geneesheeren voorkomen. Echter schreef ik uitdrukkelijk in mijn eerste feuilleton, dat ik alleen die opera's zou bespreken, wier libretti zonder muziek onbestaanbaar waren. Daarom behoort m.i. de „Médecin malgré lui” bij MOLIÈRE en niet bij GOUNOD of DÉSAUGIERS en de „Traviata” bij DUMAS.

Een nog grootere onjuistheid moet ik echter bestrijden. De redacteur van het *Vaderland* noemt een aantal titels van „medische” opera's. Dit maakt op den buitenstaander wel een geleerden indruk; de meer ingewijde weet echter, dat men slechts de *Dictionnaire des Opéras* of RIEMANN's *Opernhandbuch* behoeft te nemen en daar de slagwoorden „Arzt”, „Doktor”, „Médecin” enz. behoeft op te slaan om een zeer groot aantal titels te vinden. Helaas, de meeste dier opera's zijn óf nimmer gedrukt of volkomen onvindbaar geworden. En daarom is en blijft het, n'en déplaise de muzikredacteur van het *Vaderland*, een weliswaar belangwekkend, maar zeer vermoeiend gesnuffel om „medische” opera's te vinden. Trouwens, de titels zijn vaak misleidend. Wie kan uit de titels der reeds besproken opera's „Guten Morgen, Herr FISCHER”, der „Krumme Teufel”, die „Toten Augen” en der nog te bespreken werken HOFFMANN's *Erzählungen*, *Don Pasquale* enz. de geneeskundigen inhoud lezen.

Ik wil nu vandaag met een werk beginnen dat, eens bijna ongelooftelijk populair, heden volkomen vergeten is, n.l.:

Der Augenarzt, tekst van EM. VEITH, muziek van ADALBERT GYROWETZ, (geschreven omstreeks 1815). Om dit stuk te begrijpen, bedenke men, dat GYROWETZ een Weensch componist, uit het einde van de 18de eeuw was. In zijn autobiografie beschrijft hij uitvoerig hoe hij in Parijs kwam, dadelijk na de revolutie. Hier stond de dramatische literatuur, zoover deze niet den invloed der encyclopedisten onderging, geheel in het leeken der larmoyante comédie. SEDAINE's „Philosophe sans le savoir” werd avond aan avond toegejuicht; wilde een stuk succes hebben, dan moesten alle personen griezellig deugdzaam zijn. Wel mocht er een schurk in voorkomen, doch die moest dan ook een heele erge schurk zijn, welke zwaar gestraft werd. Zoo is ook de inhoud